

Een bronzen paardje, gevonden in Lienden

Eind 2018 heeft de Stichting Paul Guyot in overleg met het museum een Romeins beeldje verworven. Hiermee is voor het eerst een Romeins object aangekocht. Het betreft een bronzen beeldje van een steigerend paard dat in Lienden is gevonden. Het beeldje werd gevonden op een akker in de buurtschap Lienden in de gemeente Wijchen en is helaas niet meer compleet. De uiteinden van de voor- en achterbenen en van de staart zijn afgebroken. Onder op de romp is de aanzet bewaard gebleven van een rond staafje waarop het paardje in zijn opspringende houding ooit steunde. Het dier heeft zijn hoofd heel licht naar rechts gewend. In deze staat en houding is het beeldje 5,8 cm lang

en 6,6 cm hoog. Het hele oppervlak is door corrosie verweerd. Alleen aan het hoofd zijn in de modellering anatomische details weergegeven, met name de ogen en de mond en de manen op het hoofd en in de nek. Het motief en de staat van verwerking maken een datering in de Romeinse tijd aannemelijk en vermoedelijk was er toen bij de vindplaats in Lienden een kleine Bataafse nederzetting.

Het beeldje is om verschillende redenen interessant. De Bataven stonden bij de Romeinen bekend als uitstekende ruiters en uit recent archeologisch onderzoek is gebleken dat in veel Bataafse dorpen relatief veel paarden werden gehouden. Veel Bataafse jongens en mannen namen dienst in het Romeinse leger, juist ook als ruiter, en sommigen werden zelfs geselecteerd voor de bereden garde die de Romeinse keizer als lijfwacht vergezelde. Het fokken van paarden voor de garnizoenen in de forten langs de nabijgelegen Rijn grens vormde waarschijnlijk een belangrijk onderdeel van de economie op het Bataafse platteland. In het beeldje uit Lienden wordt de grote betekenis van het paard voor de Bataafse bevolking voor ons zichtbaar.

Verder is de steigerende houding van het paardje opmerkelijk. In de beeldende kunst van de antieke wereld was het motief van een ruiter op een opspringend paard sterk verbonden geraakt met de iconografie van vorsten en legerleiders. Sinds de tijd van Alexander de Grote zien we die op deze manier afgebeeld, terwijl ze voor hun troepen uit ten strijde trekken, over een tegenstander heen rijden die verslagen op de grond ligt, of terwijl ze tijdens de jacht met gestrekte lans op een roofdier afstormen. Het motief stond zo symbool voor overwinning en mannelijke onverschrokkenheid. In de eerste eeuw na Christus lieten ruiters uit het Romeinse leger zich op dezelfde manier uitbeelden op hun grafstenen. Na de oudheid leefde het motief voort in voorstellingen van Sint Joris met de draak en keerde het onder meer terug in het ruiterstandbeeld van Peter de Grote in St. Petersburg (1770-1782) en in het schilderij dat Jacques-Louis David maakte van Napoleon na diens tocht over de Alpen (1801).

Beeldjes van steigerende paarden zijn zeldzaam. Het mooiste voorbeeld is in 1990 gevonden in Keulen. Met een lengte van 12,1 cm is het twee keer zo groot als het paardje uit Lienden, maar het is vooral veel meer gedetailleerd, niet alleen in de weergave van anatomische details maar ook van een zadel met onderliggend zadeldek en de bijbehorende riemen. Ook hier ontbreekt een ruiter maar de kenmerkende vorm van het zadel plaatst het beeldje wel onmiskenbaar in de context van het Romeinse leger. De bronzen paardjes uit Keulen en Lienden kunnen voor veteranen die als burger waren teruggekeerd naar de stad of het platteland de herinnering aan hun dienstitijd levend hebben gehouden.

Maar misschien had het paardje nog een andere betekenis. In de Bataafse regio was Hercules een belangrijke godheid, zeker ook voor de soldaten in het Romeinse leger. Als een van zijn twaalf werken moest Hercules de wilde, mensetende paarden van de Thracische koning Diomedes temmen. In uitbeeldingen van dit werk zien we hoe de held de confrontatie aangaat met een of meer steigerende paarden. Het is niet ondenkbaar dat het paardje uit Lienden deel uitmaakte van een beeldengroepje met Hercules. Maar ook dan kon de eigenaar het associëren met heldenmoed en onoverwinnelijke kracht.